

Cathrine vokste opp i et hjem med rus og manglende omsorg.
Hvorfor sa ingen ifra?

Vi har kontaktet dem som kunne gitt henne en bedre barndom

Metoderapport til SKUP 2012

Journalister:

Ingunn Røren og Ingrid Fredriksen

Publisert:

BTMagasinet i Bergens Tidende, lørdag 8. desember 2012

Adresse:

Bergens Tidende, Krinkelkroken 1, Postboks 7240, 5020 Bergen

Kontakt:

Ingunn Røren, ingunn.roren@bt.no, tlf. 91 30 73 46

Ingrid Fredriksen, ingrid.fredriksen@bt.no, tlf. 99 25 60 94

Liste over samlet publisering:

Listen inneholder alle saker knyttet til Cathrines historie i perioden 8 - 22 des. 2012.

Dato	Tittel	Ingress	Hvor	Journalister	Eventuell weblenke
8. des.	Vi kontaktet dem som kunne gitt henne en bedre barndom.	Cathrine vokste opp i et hjem med rus og manglende omsorg. Hvorfor sa ingen ifra?	BTMagasinet (Førsteside BT)	Ingunn Røren og Ingrid Fredriksen	http://www.bt.no/nyheter/Vi-har-kontaktet-dem-som-kunne-gitt-Cathrine-en-bedre-barndom-2808581.html
9. des.	- En liten pris å betale for at mange kan få det litt bedre	Etter at Cathrine gikk ut og fortalte at hun vokste opp i et hjem med rus og manglende omsorg har responsen vært overveldende.	bt.no	Camilla Aamath	http://www.bt.no/nyheter/lokalt/-En-liten-pris-a-betale-for-at-mange-kan-fa-det-litt-bedre-2810270.html
9. des.	Legens plikt å melde fra	Legen som ikke varslet barnevernet om Cathrine Langfjell Torsvik, begikk grov tjenesteforsømmelse, mener barnevernsleder.	BT	Ingunn Røren Ingvild Rugland	
10. des.	Får sjelden uromeldinger fra naboer	Bare drøye tre prosent av alle uromeldingene til barnevernet i Bergen i fjor var fra naboer og nærmiljø.	BT (Førsteside BT)	Ingvild Rugland, Camilla Aamath, Silje Rognsvåg	
10. des.	Barnas borgervern	Den røde tråden i Cathrines historie handler om et av vår tids tabuer: Personlig ansvar.	BT og bt.no	Kommentator Frode Bjerkestrand	http://blogg.bt.no/preik/2012/12/10/barnas-borgervern/#.UOWno1H4LAF
10. des.	- Vi har alle en plikt til å melde fra	Det å melde fra om barn som har det vanskelig er ikke angiveri, men omsorg, understreker Barneombudet.	bt.no	Camilla Aadland	http://www.bt.no/nyheter/lokalt/cathrine-saken/--Vi-har-alle-en-plikt-til-a-melde-fra-2810693.html
10. des.	Håper flere gir beskjed om barn som har det vondt	Terskelen for å varsle er for høy, mener Svein Skogstrand hos Barnevernvakten i Bergen.	bt.no	Camilla Aadland	http://www.bt.no/nyheter/lokalt/cathrine-saken/Haper-flere-gir-beskjed-om-barn-som-har-det-vondt-2810750.html
11. des.	- Fullstendig uakseptabelt at legen ikke varslet.	Ansatte i helsevesenet har forholdt seg til sin pasient, og ikke pasientens barn, sier barneminister Inga Marte Thorkildsen.	BT og bt.no	Ingunn Røren, Ingrid Fredriksen og Camilla Aadland	http://www.bt.no/nyheter/lokalt/cathrine-saken/--Fullstendig-uakseptabelt-at-legen-ikke-varslet-2810996.html
12. des.	Nå blir Cathrine pensum	Nå skal fastleger få lære av hennes historie.	BT og bt.no	Camilla Aadland	http://www.bt.no/nyheter/lokalt/cathrine-saken/Na-blir-Cathrine-pensum-2811732.html

16. des.	Brevet som endret alt	Rektors korte, men alvorlige melding til barnevernet snudde livet til «Nora» og søsknene.	BT, bt.no, Aftenposten og ap.no (Førsteside BT)	Ingunn Røren, Ingrid Fredriksen og Camilla Aadland	http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Brevet-som-endret-alt-2813929.html
17.des.	Mange venter til jul med å varsle	I førjulstiden er bergenserne flinkere til å varsle om barn som har det vondt. Barnevernsvakten ber oss unngå å vente med å melde fra.	BT og bt.no	Erik Fossen	
19 des.	Cathrines lege blir ikke gransket	Fylkeslegen og politiet mener forholdene rundt Cathrine Langfjell Torsviks tidligere fastlege er foreldet.	BT og bt.no	Ingrid Fredriksen Ingunn Røren	http://www.bt.no/nyheter/lokalt/Cathrines-lege-blir-ikke-gransket-2815244.html
22 des.	Kurser barn i å takle problemer	I ett år har eksperter reist rundt på skoler i Bergen for å snakke med 6.-klassingene om de vanskelige tingene.	BT og bt.no	Ingunn Røren og Ingrid Fredriksen	

1. Hva var ideen som startet det hele?

“Tiåringen tar på seg mørke klær og går stille ut. I en krapp sving legger hun seg i veibanen, med ansiktet ned i asfalten. Hun er usynlig. Så venter hun på at en bil skal kjøre over henne. Cathrine Langfjell Torsvik er ti år og utslitt.”

BTMagasinet, 8. desember.

30. oktober 2012 fikk BT et leserbrev, skrevet av 22 år gamle Cathrine Langfjell Torsvik fra Askøy. Brevet skilte seg ut i bunken av debattinnlegg. Vi bestemte oss for å snakke med Cathrine og undersøke hva som lå bak historien.

I det første intervjuet fortalte Cathrine om en oppvekst der hun og søsteren var overlatt til seg selv, mens moren lå sløv og ruset på sofaen. Barna hadde ansvar for å passe på moren. Faren var lite til stede.

Hvordan kunne en slik omsorgssvikt pågå i årevis, midt i et tett boligfelt? Var det ingen naboer som merket noe? Reagerte ikke lærerne på at Cathrine stadig møtte uten matpakke? Hva med familiens fastlege, som i 20 år skrev ut sterke, avhengighetsskapende piller til moren - vel vitende om at moren i perioder var alene med to barn?

Plutselig slo det oss: hva om vi tok kontakt med alle som hadde hatt større eller mindre ansvar for at Cathrines liv ble som det ble? Cathrines historie er ikke enestående, men vi ville fortelle den på en banebrytende måte.

Cathrine og søsteren gjorde alt for å skjule problemene i hjemmet, men sendte likevel ut signaler på at noe var galt. Vår hypotese var derfor at *noen* må ha sett, hørt eller hatt en mistanke om situasjonen. Var det noen som visste nok til å varsle barnevernet?

Samfunnets sikkerhetsnett for å fange opp barn som ikke har det bra består både av offentlige instanser og privatpersoner. Hver person i dette sikkerhetsnettet har et personlig ansvar, men det får som regel lite konsekvenser om du ikke tar ansvaret. Kritisk journalistikk peker ofte på dem som er øverst i maktapparatet. Vi ville helt ned på individnivå i forhold til hvem som burde ha hjulpet Cathrine, fra naboene til læreren på barneskolen.

Vi ville utfordre den norske mentaliteten om at det som skjer innenfor husets fire vegger skal ikke andre blande seg i. Vårt ønske var å vekke samvittigheten til leseren, pirke i folks holdninger, og skape debatt.

Vi bestemte oss for å finne dem som kunne gitt Cathrine en bedre barndom.

2. Hva var den sentrale problemstillingen ved starten av prosjektet?

Vi satt igjen med tre spørsmål som utgangspunkt for å nøste opp Cathrines liv:

- Hvem kan ha visst om familiens problemer?
- Hva visste de?
- Hva gjorde de med det de visste?

Alle voksne har et moralsk ansvar for å melde fra ved mistanke om omsorgssvikt, i følge Barneombudet. Tar du og jeg det ansvaret på alvor? Tall BT innhentet i forbindelse med saken viste at kun litt over tre prosent av alle meldingene som kom inn til barnevernet i Bergen i 2011, var fra naboer og nærmiljø.

Offentlige myndigheter og yrkesgrupper som politi, leger, sykepleiere, lærere, førskolelærere og helsepersonell, har etter lov om Barneverntjenester § 6-4 en lovfestet plikt til å melde fra til barnevernet ved mistanke om omsorgssvikt. Meldeplikten til barnevernet går foran den generelle taushetsplikten disse yrkesgruppene har.

Cathrines lege var fastlege for både Cathrine, søsteren og moren. Vi måtte finne ut hva legen visste om forholdene i hjemmet. Hvordan håndterte legen det faktum at rusmisbruket til en av pasientene hennes påvirket omsorgen for to av hennes andre pasienter? Ble legens vurderinger påvirket av at pillene moren brukte var skrevet ut av den samme legen?

Problemstillingene er interessante i et samfunnsmessig perspektiv, fordi de aller fleste norske barn har samme fastlege som minst en av sine foreldre. Hvordan håndteres varslingsplikten til barnevernet kontra taushetsplikten som lege?

Artikkelen rører også ved en sentral problemstilling i samfunnsinstitusjoner som skal beskytte de svakeste: motvilligheten mot å gripe inn.

3. Dette er genuint nytt i saken.

- Vi har systematisk kartlagt hele Cathrines oppvekst for å finne ut hvem som kunne gitt henne en bedre barndom. Dermed kunne vi påvise hvem som hadde sviktet helt ned på individnivå.
- Systemsvikt omtales ofte i generelle vendinger. Her blir hvert enkelt brikke i samfunnets sikkerhetsnett holdt ansvarlig. Sikkerhetsnettet som skal fange opp barn som utsettes for omsorgssvikt består både av de som har et formelt ansvar for å varsle gjennom sitt yrke, og privatpersoner som har et moralsk ansvar for å melde fra.
- Vi identifiserte 28 personer som kunne ha vesentlig informasjon om Cathrines liv. I alle slike saker hviler samfunnsansvaret hos en rekke enkeltpersoner. Over tid gjør disse vurderinger

og tar beslutninger. Vi har dokumentert hvordan hver enkelt forholdt seg til Cathrine, vurderte de signalene hun sendte ut, og hvordan vedkommende handlet ut fra det han eller hun visste.

- Vi fikk innsyn i legejournalene til Cathrines mor. Journalene dokumenterte at legen var klar over problemene i hjemmet, og satt med informasjon som gjorde at vedkommende skulle ha varslet barnevernet. Legen begikk grov tjenesteforsømmelse.
- Vi dokumenterte at både helsesøsteren, skolen og en av naboene burde ha varslet barnevernet om det de visste, selv om de bare kjente deler av bildet.
- Gjennom å bruke fortellende journalistikk kunne vi tegne et bredere og mer nyansert bilde av Cathrine og hennes familie, enn det vi kunne gjort i en tradisjonell nyhetssak.
- Det brede persongalleriet og den detaljerte skildringen av det som på utsiden så ut som en helt vanlig familie, gjorde at saken hadde sterk gjenkjennelsesfaktor. Svært mange lesere har i ettertid fortalt historier om at de en gang kjente et barn som Cathrine, og angret på at de ikke gjorde noe. Noen meldte konkret at de nå hadde tenkt å melde fra til barnevernet.

4) Organisering av arbeidet, metodebruk, kilder og problemer.

Etiske dilemma

Vi visste fra begynnelsen at saken var et etisk minefelt. Ved å identifisere Cathrine Langfjell Torsvik identifiserer BT samtidig resten av slekten. Ikke alle ønsket at historien skulle fortelles. Familien bor i et relativt lite lokalsamfunn, der svært mange vil vite hvem alle familiemedlemmene er. Likevel bestemte vi oss på et tidlig tidspunkt for å bruke fullt navn på Cathrine. Vurderingen var at budskapet er så viktig at historien er av offentlig interesse. Cathrines motiv for å stå frem var enkelt, men viktig: Vet du om et barn som ikke har det bra hjemme? Si i fra. Selv om det kan være ubehagelig.

En av de største utfordringene var at en av historiens hovedpersoner, Cathrines mor, var død og ikke kunne svare for seg. Vi måtte skildre morens rusproblemer, samtidig som hennes ettermæle skulle ivaretas. Derfor var det viktig å få frem et mest mulig komplett bilde av moren. Hun ble beskrevet som en livlig og omsorgsfull kvinne, men hadde store utfordringer knyttet til rus og psykiatri.

Moren fortalte døtrene at pillene var medisiner for forskjellige sykdommer. Da vi intervjuet søstrenes morfar, avviste han at hans datter - jentenes mor - hadde et pilleproblem. Samtidig bekreftet han at datteren tok store mengder piller, og at han hadde sett henne ruset flere ganger. Det var likevel vesentlig for balansen at hans beskrivelser av datteren ble med.

Cathrines far ønsket av hensyn til sin arbeidsgiver og omgangskrets å la seg intervjuet anonymt.

Cathrines eldre søster ønsket ikke å bli avbildet eller navngitt, men var positiv til at Cathrine skulle stå frem med historien. Søsteren lot seg intervjuet, og bidro med vesentlig informasjon. Flere familiemedlemmer hadde sterke motforestillinger mot at saken skulle publiseres. Noen familiemedlemmer bestred historien, og hevdet at Cathrine og hennes søster løy. Hvis historien skulle trykkes i BT, måtte vi gå dypt inn i flere privatpersoners liv for å få verifisert alle opplysningene.

En annen utfordring var at fem av nøkkelvitenene, Cathrines lærer, to rektorer, helsesøster og fastlegen, var og er underlagt taushetsplikt. Cathrine skrev og signerte fritak for taushetsplikten for alle fem, og i brevet ble det understreket at Cathrine ønsket at vedkommende skulle uttale seg til BT. Fire av de fem stilte opp i saken.

Informasjonen vi satt med viste at Cathrines fastlege hadde begått grov tjenesteforsømmelse ved å ikke varsle barnevernet om forholdene i familien. Legen ville ikke uttale seg til BT. Hvorfor skulle vi identifisere alle som "bare" har et ansvar, og anonymisere den eneste personen som hadde plikt til å varsle? Vi hadde flere diskusjoner med redaksjonsledelsen om hvorvidt legen skulle identifiseres på trykk eller ikke, men endte med å ikke navngi vedkommende. Dette var hovedsaklig fordi legen har vært pensjonert i flere år. Identifisering av fastlegen ville derfor ikke ha noen effekt for om legen begår samme urett mot andre pasienter i fremtiden. En offentliggjøring av navnet kunne derfor ikke forsvares med at offentligheten hadde krav på å få vite hvem vedkommende er.

Forberedelser og organisering av intervju

I løpet av en periode på drøye to uker intervjuet vi Cathrine i tilsammen 15 timer for å få hele oppveksten nedtegnet så detaljert som mulig. Gjennom de to første dybdeintervjuene med Cathrine kartla vi de viktigste hendelsene, årstallene, stedene og menneskene i livet hennes. Når Cathrine fortalte om konkrete episoder i livet sitt, stilte vi hele tiden kontrollspørsmål underveis. Var det vitner til hendelsen? Fortalte du det til noen? Var det noen som så det? Hvem var din mors nærmeste venner? Var det noen voksne som spurte hvordan du hadde det?

Vi fant frem til at personene som kunne best belyse hennes historie var:

- Cathrine
- Cathrines storesøster
- Cathrines far
- Cathrines mors øvrige familie. 3 personer.
- Gro Kyte, leder for Barnevernet på Askøy
- Naboer. 12 personer.
- Lærere på barneskolen. 2 personer.
- Rektor på barneskolen
- Rektor på ungdomsskolen
- Helsesøster på ungdomsskolen

- Familiens fastlege
- Maria, Cathrines bestevenninne
- Rita og Mette, venninner og kolleger av Cathrines mor

Totalt talte listen 28 personer.

Noe av det første vi måtte finne ut, var om barnevernet i det hele tatt kjente til Cathrines familie. Hadde noen sendt inn bekymringsmeldinger? Var dette en klassisk sak om at barnevernet ikke hadde gjort jobben sin? Eller hadde ikke barnevernet fått vite om forholdene i hjemmet? Så vidt Cathrine visste, hadde barnevernet aldri vært inne i bildet.

Vi måtte ta høyde for at barnevernet hadde gjort undersøkelser eller hatt samtaler med foreldrene uten at søstrene visste om det. Vi kontaktet Gro Kyte, leder for barnevernet på Askøy. Hun bekreftet at Cathrine kunne kontakte barnevernet personlig, ettersom hun hadde krav på å få vite hvorvidt det forelå en sak på henne hos barnevernet. Cathrine skrev på BTs oppfordring en søknad til barnevernet på Askøy, og ba om innsyn.

Etter et par dager fikk Cathrine svar på e-post fra barnevernet på Askøy: Cathrines navn fantes ikke i barnevernets arkiver. Barnevernet har ikke plikt til å arkivere bekymringsmeldinger som ikke fører til undersøkelse, men barnevernslideren opplyste i svaret at hun hadde jobbet i barnevernet på Askøy i 14 år, og heller ikke kunne huske noen bekymringsmeldinger knyttet til Cathrine.

Da vi hadde etablert at saken aldri hadde havnet hos barnevernet, måtte vi kontakte resten av personene på listen for å finne ut hvorfor ingen meldte i fra.

To av familiemedlemmene ble kontaktet via Cathrine, som spurte dem om de ville snakke med oss. De ønsket ikke å uttale seg. De andre 24 kontaktet vi direkte, mens to personer ble kontaktet via andre kilder. Hos noen hos naboene svarte en ektefelle på vegne av begge beboerne i huset.

Da BT henvendte seg til intervjuobjektene første gang, hadde vi allerede de signerte fritakene fra taushetsplikten klare. På den måten kunne vi sende det så snart som kontakten var opprettet, slik at intervjuet kunne begynne så snart som mulig. Det var viktig å stille intervjuobjektene åpne spørsmål i første runde. Alle fikk samme spørsmål: Hvordan husker du Cathrine Langfjell Torsvik? Ved å få intervjuobjektene til å fortelle fritt, uten å informere dem om hva Cathrine hadde fortalt oss, kunne vi få kryssjekket Cathrines opplysninger.

Siden vi skulle opptil 16 år tilbake i tid, viste vi i noen tilfeller intervjuobjektene et barnebilde av Cathrine. Dette var både for å friske opp hukommelsen deres, og for å forsikre oss om at de som hadde vært tilknyttet skolen uttalte seg om riktig elev.

Vi brukte hele veien Google Docs sine skjema for å holde oversikt over arbeidet. Tidslinje over søstrenes oppvekst ble systematisert. Lister over hvem vi hadde kontaktet, hvilke opplysninger som ble verifisert av hvem og hvilke punkter som måtte sjekkes ytterligere, ble også ført inn. Disse verktøyene var vesentlig for å finne ut hvilke puslespillbrikker som manglet i det store bildet.

Slik verifiserte vi Cathrines historie

Hvordan kunne vi vite at det hun fortalte var sant? I avsløringer som handler om offentlige etater eller andre maktinstanser, jakter journalister ofte på fysiske bevis. Men historien om et liv kan ikke nødvendigvis verifiseres ved hjelp av dokumenter og tallmateriale.

Siden denne familien hadde hatt lite kontakt med det offentlige, var det få dokumenter som kunne hentes ut. På grunn av problemene i familien fantes det heller ikke mange fotografier, det finnes kun et titall barnebilder av Cathrine, og noen av disse ble brukt på trykk i saken. Vi måtte derfor systematisere intervjuene for å få historien hennes bekreftet på andre måter.

Vi gjennomførte et dybdeintervju med Cathrines storesøster, der vi gikk igjennom de samme punktene. Det var viktig å intervjuer søstrene hver for seg i starten, etter som to jenter med fire års mellomrom har forskjellig innsikt i og hukommelse av hva som skjedde.

Intervjuobjektene ble fordelt slik at den ene journalisten fikk hovedansvar for nærmeste familie, det vil si Cathrine, søsteren og faren. Samme journalist hadde også kontakten med barnevernet. Den andre journalisten sporet opp Cathrines tidligere lærere, helsesøster, rektorer, naboer, fastlegen og både Cathrines og morens venner. Dette gjorde at hver av oss hadde fokus på ulike deler av historien, kunne stille kritiske spørsmål til hverandre, og sammenligne de ulike personenes synspunkt og opplysninger. Det var også viktig at journalisten som kartla hovedhistorien - Cathrines liv - hadde færre intervjuobjekter og detaljer og forholde seg til.

I de fleste tilfellene kjente Cathrine for- eller etternavn på intervjuobjektene, slik at personene var lett å spore opp. Men på et vesentlig punkt møtte vi utfordringer: Cathrines tidligere naboer på Kleppestø, der hun ikke lenger husket navnene. Søk på dagens beboere i boligfeltet der Cathrine hadde bodd i ni år, ga over hundre treff. Vi måtte snevre inn søket.

Cathrine fortalte om et tett nabolag, der flere "kunne se inn til oss". Ved hjelp av Gule Siders flyfototjeneste, zoomet vi oss inn på huset Cathrine bodde i for å identifisere de omkringliggende boligene. Fotografiene gav detaljert informasjon om hvilke hus som lå tett nok til å vite hva som foregikk, hvilken vei terrassene lå, og hvilke hager som hadde innsyn til hverandre. Da vi kryssjekket med Gule Siders karttjeneste, noterte vi tolv personer vi ønsket å snakke med.

Vi printet ut flyfotoet av nabolaget og hadde det foran oss da ringerunden begynte, fordi vi forventet at mange ville svare "intet sett, intet hørt" eller "husker ikke". Med bilde av nabolaget foran kunne vi argumentere konkret med at "du må jo ha sett noe, for fra din hage ser du rett inn i familiens stue". Det fikk vi bruk for.

Vi ringte rundt for å få tak i beboere som bodde der mellom 1998 og 2007. De fleste hadde lite å melde, men en nabokvinne satt på viktig informasjon. Hun fortalte om utstrakt festing i huset der Cathrine bodde, rykter om at "barna gikk for lut og kaldt vann", og en episode der en gråtende Cathrine oppsøkte henne etter å ha forhindret moren i å ta livet av seg. I 11 år hadde hun angret på at hun ikke meldte fra til barnevernet om forholdene hos naboene.

Naboen ble et viktig gjennombrudd, og den første kilden utenfor familien som bekreftet Cathrines historie.

Legen som den viktigste brikken i puslespillet

Cathrine og søsteren fortalte at morens fastlege hadde skrevet ut sterke piller til moren i en årrekke. Hver for seg tok søstrene kontakt med legen, og fortalte helt konkret at moren ruset seg stadig mer, var sløv og vanskelig å vekke. De fortalte at moren forsøkte å skaffe seg mer piller fra andre kilder enn legen. De fortalte alt, i håp om å få hjelp til seg selv og moren. Likevel skjedde det ingenting.

Ut fra søstrenes opplysninger var det åpenbart at legen burde ha varslet barnevernet. Men deres vitnemål var alt vi hadde. Vi hadde allerede fått et svar fra barnevernet på Askøy som bekreftet at de ikke visste noe om familiens problemer, og på den måten visste vi at legen aldri hadde kontaktet dem. Hvordan kunne vi da bevise at legen visste hvor ille det sto til i Cathrines familie?

28. november ringte vi legen første gang. Legen fikk da en generell forklaring om at vi ønsket et intervju angående Cathrine og hennes familie, som var tidligere pasienter. Fritak fra taushetsplikt ble sendt på e-post samme dag. Legen var nølende, men gikk med på nytt telefonintervju etter at fritaket var lest. Vi avtalte tidspunkt for intervju dagen etter, da mer konkrete spørsmål skulle stilles.

Legen tok ikke telefonen da BT ringte dagen etter. Etter en stund kom det en sms om at BT kunne ringe igjen sent på kvelden dagen etter. Heller ikke da ble telefonen besvart. I løpet av ni dager kontaktet vi legen et tjuetall ganger uten resultat. Siste beskjed på sms var at legen ikke ønsket å snakke med BT.

All informasjon vi hadde tydet på legen hadde brutt varslingsplikten helsepersonell har ved mistanke om omsorgssvikt. Legen hadde derfor en egeninteresse av å holde i forholdene skjult. Vi måtte få bekreftet søstrenes opplysninger på andre måter. På dette punktet i historien trengte vi skriftlig dokumentasjon.

Etter at moren døde i 2005, tok døtrene kontakt med legesenteret der moren hadde vært pasient, og ba om å få en utskrift av morens legejournaler. På grunn av journalenes intime innhold, ønsket ikke søstrene å la BT se journalene. De ønsket å beskytte sin mors ettermæle.

Gjennom de tre ukene vi hadde kontakt med søstrene, ble tilliten gradvis opparbeidet. Etter at søstrene fikk lese utkastet til historien og så det nyanserte bildet som var tegnet av moren, valgte de til slutt å vise oss deler av journalene. Avtalen var at vi bare skulle få lese informasjonen som gikk direkte på morens rusproblemer, og opplysninger som kunne bekrefte manglende omsorg.

Utdragene fra morens legejournaler beviste med all tydelighet at søstrene snakket sant. Legen skrev ut resepter på store mengder smertestillende til moren i en årrekke. Legen hadde selv notert i journalen at moren var tydelig ruset på besøk på legekantoret. Flere familiemedlemmer hadde kontaktet legen og bedt legen skrive ut mindre piller til moren, fordi hun ble sløv av dem. En nabo ringte legen og fortalte at moren kjørte bil i ruset tilstand. Legen noterte også at hun oppfattet

pasienten som suicidal. Journalene viste også at moren hadde oppsøkt legekontoret svært ofte, i perioder flere ganger i uken. Journalen bekreftet også at det Cathrine og søsteren sa om at de hadde fortalt legen om forholdene hjemme, stemte - det kunne vi se av legens notater.

Dokumentene viste også at legen var kjent med at søstrenes far jobbet turnus i Nordsjøen. Dermed kunne vi slå fast at legen visste at barna i lange perioder bodde alene med en mor med selvmordstanker og rusproblemer.

Ettersom loven pålegger leger å varsle barnevernet ved mistanke eller informasjon om omsorgssvikt, kunne vi i dette tilfellet tydelig plassere ansvar for forsømmelsen mot barna.

Både Cathrines lærere, rektorer, helsesøster og lege hadde gjennom sine yrker plikt til å varsle barnevernet ved mistanke om omsorgssvikt. Av disse personene var det bare legen som kjente hele bildet, som visste nok til at hun uten tvil burde varslet. Ved å ikke varsle, begikk legen grov tjenesteforsømmelse.

Strukturering av tekst og bruk av fortellende journalistikk

Premissene for artikkelen ble diskutert med Cathrine helt fra starten. Vi var enige om at dersom vi ikke fikk til å plassere ansvar hos hver enkelt brikke i systemet, skulle vi ikke lage noen sak, men heller trykke leserbrevet.

For at saken skulle skille seg fra andre enkeltstående skjebnehistorier, måtte hele oppveksten rekonstrueres gjennom et bredt persongalleri. Etter at de fleste av intervjuene var gjennomført, satt vi igjen med et lappeteppe av historier. Alle som var intervjuet var viktige stemmer for å belyse Cathrines barndom. Vi ønsket å bruke birollene som en ramme for saken, for å få hovedpersonens historie enda tydeligere frem. Ved å velge en fortellende form kunne vi veksle mellom ulike scener, intervjuer, dokumentasjon og refleksjon.

I tillegg til Cathrines historie, brukte vi 13 intervjuer i saken. Av disse var tre personer fra Cathrines nærmeste familie. Fem var personer som gjennom sitt yrke hadde et formelt ansvar for å melde fra dersom de visste nok. I tillegg var det tre som hadde et moralsk ansvar for å varsle dersom de visste nok, dette dreide seg om naboen og morens venninner. De siste intervjuene var Cathrines venninne Maria og barnevernstjenesten på Askøy. På den måten fikk vi dekket de viktigste brikkene i puslespillet som er Cathrines barndom.

Datainnsamlingen vår var fylt med detaljer ned på mikronivå. Vi hadde stilt spørsmål om pålegget rektors sekretær serverte elevene som hadde glemt matpakke. Cathrine beskrev inngående sine morgenrutiner og hvordan håret ble stelt. Vi visste hvilke julegaver moren hadde gitt sine venninner før hun døde. Disse detaljene var viktig for å danne et så nøyaktig bilde av familien som mulig. Men ikke alle opplysningene ville være viktig for leseren. Vi måtte sile.

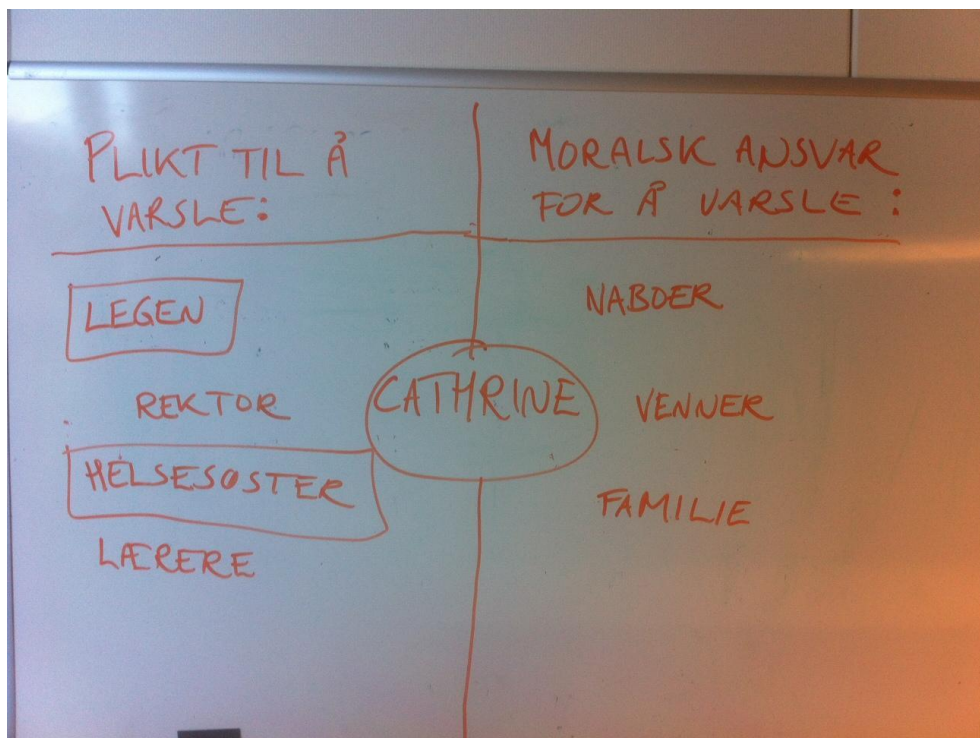
De viktigste scenene i historien ble valgt etter forskjellige kriterier: hva som kunne bekreftes av andre, hva som var viktig for å skildre problemene familien hadde, hva som skildret jentenes tanker og følelser, og spesielt scener som kunne knyttes til de andre karakterene i saken. Detaljene ble valgt deretter.

Ved å velge en litterær form sto vi friere til å skildre karakterenes tanker og følelser, og kunne i større grad løsrive oss fra rene sitater. Vi brukte hele veien et nøkternt språk, og ville la detaljene tale i stedet for å bruke adjektiver.

Flere av de vi snakket med visste ikke om hvor store problemer Cathrines familie hadde, men flere erkjente at Cathrine hadde sendt signaler de burde ha fanget opp. Andre fortalte at de ikke kjente til omfanget av problemene, de kjente bare bruddstykker. Hvordan kunne vi da følge opp med konfrontasjon? Hvor var da konflikten i forhold til hvem som kunne og burde ha gjort noe, og hvordan skulle vi skape dynamikk i historien?

Vi måtte finne den rette strukturen på saken før bitene ble limt sammen. Før utskrivningen tok til, eksperimenterte vi med å kategorisere intervjuobjektene på forskjellige måter. Kronologisk, delt opp i alder, etter hvem av hovedkarakterene de primært kjente, etter familie og andre, eller etter hvor godt de enkelte kjente Cathrine. Det fungerte dårlig.

Det var først da vi laget et ansvarskart at teksten løsnet. Vi så at det mest hensiktsmessige var å tydelig skille mellom hvem som hadde et moralsk ansvar for å melde, og hvem som hadde plikt til å melde fra til barnevernet.

Vi bygget i hovedsak opp saken kronologisk. Legen var tidlig inne i familiens liv. Likevel ble fastlegen skilt ut fra kronologien. Vi la inn et frempek i starten av saken: "Minst én voksen kjenner til situasjonen, men sier aldri fra." Det var ikke før mot slutten av teksten av fastlegens rolle ble kjent. På den måten kunne vi lage en dramaturgi som førte mot en avsløring.

Hva hadde skjedd om alle meldte fra om det de visste?

Etter at vi hadde snakket med alle som visste noe om Cathrines barndom, tok vi kontakt med barnevernet på Askøy på nytt. Hvordan ville barnevernet vurdert informasjonen de ulike personene hadde, dersom vedkommende hadde kontaktet barnevernet mens Cathrine fortsatt var et barn?

Ett for ett leste vi opp intervjuene med læreren, rektorene, helsesøster og naboene for barnevernsleder Gro Kyte, og ba om en konkret vurdering av hva barnevernet ville foretatt seg ut fra opplysningene personen hadde.

Vi ønsket en faglig vurdering av hvor ansvaret skulle plasseres. Vi fikk også bekreftet det som var vår hypotese fra begynnelsen: at forholdene hjemme hos Cathrine var så alvorlige at barnevernet vurderte det som omsorgssvikt.

Kyte konkluderte slik:

- Dersom naboen hadde varslet barnevernet om det hun visste, ville det blitt satt i gang en undersøkelsessak.
- Skolene Cathrine gikk på hadde ikke nok informasjon til at det var forpliktet til å kontakte barnevernet. Men de burde tatt kontakt med barnevernet i samråd med Cathrines foreldre for å få satt i gang tiltak for å få gjort noe med det store fraværet Cathrine hadde.
- Helsesøster brøt trolig meldeplikten fordi hun etter morens død ikke forsikret seg om at noen voksne hadde ansvar for Cathrine mens faren var på jobb i Nordsjøen. Cathrine var på dette tidspunktet 15 år, og bodde alene store deler av tiden.
- Legen begikk grov tjenesteforsømmelse ved å ikke varsle barnevernet om omsorgssvikten Cathrine og søsteren ble utsatt for. Legen hadde plikt til å varsle ut fra informasjonen hun hadde.

5. Konsekvenser av journalistikken

Responsen på Cathrines historie var enorm. I løpet av helgen saken ble publisert fikk journalistene svært mange henvendelser på mail, sms og Facebook. Mange av henvendelsene inneholdt konkrete tips til gode oppfølgingssaker, og mange av disse ble brukt i artikkelserien som ble publisert etter Cathrines historie. Totalt er det publisert 13 artikler.

Magasinsaken ble lagt ut på nett i sin helhet, sammen med en video der Cathrine forteller sin historie med egne ord. Til nå er den en av tidenes mest leste saker på bt.no, med i underkant av 110.000 lesere. Det til tross for at teksten er den lengste som noen gang er publisert på bt.no. Saken vakte stor oppsikt i sosiale medier, og ble delt hyppig på Facebook og Twitter. Innspillene vi fikk kom fra hele landet.

I uken etter at saken var publisert, fikk vi en rekke henvendelser med konkrete eksempler på at journalistikken har fått konsekvenser:

- BarnsBeste er et nasjonalt kompetansenettverk for kunnskap om barn som har foreldre med alvorlig sykdom eller rusrelaterte lidelser. Kompetansenettverket skal bruke saken i holdningsskapende kurs for fastleger.
- Som en direkte konsekvens av artikkelen om Cathrine, la Fylkeslegen i Hordaland ut en artikkel på sine hjemmesider som heter "Ta ansvar for barna". Fylkeslegen presiserer i artikkelen at loven pålegger leger å varsle barnevernet ved mistanke om omsorgssvikt. Det går foran taushetsplikt.
- Merete O. Karlsen, Høgskolelektor ved Høyskolen i Bergen, meldte at Helsesøsterutdanningen ved HiB kommer til å bruke saken i utdanningen av helsesøstre, sammen med undervisning om hvordan de skal samarbeide med barnevernet.
- Saken har vært brukt i undervisning ved flere ungdoms- og videregående skoler.
- Psykologistudenter på Universitetet har brukt saken i terapi. En ungdom har fortalt om problemer i hjemmet med direkte henvisning til at Cathrines historie gjorde det lettere å fortelle om forholdene.

Cathrine Langfjell Torsvik jobber i dag som fotograf og driver et møtested for barn av rusmisbrukere. Hun er i ferd med å tatovere over arrene etter selvskadningen. For Cathrine var det tøft å stå frem, men hun fikk en overveldende respons fra lesere fra hele landet. Cathrine sier det var verdt det.

- Det er en uhyre liten pris å betale for at mange kan føle seg litt bedre.

Bergen, 11.01.2013

Ingunn Røren

Ingrid Fredriksen